

lačo podjetniku Dierigu. Vojaki so jih izkušali odgnati in so streljali med nje. A to jih je tako razkačilo, da so planili nad vojake in jih prisilili, da so ostavili vas. Drugi dan je prigrmel vojaštvo v večjem številu in je udušilo upor. Tkalce so pa trumoma gonili pred sodišče in jih strogo kaznovali. Opomniti moramo, da niso delavci nobene osebe napadali in da so vse drugo pustili pri miru, razven lastine svojih odiralcev. Z

bajoneti in krogli, z bičem in z ječo se niso popravile tkalske razmere. Žalostna usoda ubogih tkalcev je po upor pridobila mnogo ljudij, ki so se jeli zanimati zanje. Vlada pa ni posegla vmes z zakoni in ni varovala človeške pravice izsesanih delavcev, temveč s tajno policijo je vohala okrog, kje bi zinil kdo kako trdo proti njeni oblasti. S tem je seveda le pripravljale še hujše upore.

(Dalje.)

Književnost.

Slovenska književnost.

Pri stricu. Povest. Spisal Ivo Trošt. V Ljubljani 1898. Izdalo društvo za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani. Natisnil in založil Rudolf Milic. 8°. Str. 111. Cena 40 kr. — Mirko Svetlič, dober šestleten dečko, je šel iz domače hiše k svojemu stricu na Koroško. Oče njegov je imel veliko družino, zato ga je dal bratu, ki ni imel nič svojih otrok, razven hudobnega pastorka Rudolfa, in je bilo torej upati, da bo kdaj Mirko stričev dedič. A stričeva žena ni nič rada imela Mirka, še manj ga je mogel trpeti Rudolf. — Na tej podlagi se suče naša povest, ki ima dokaj izvrtnosti, zanimivosti in tudi šaljivosti, toda želeli bi več — kakor bi rekli — členovitosti. Umotvor imej primerne in pregledne dele, povest kaži določene odstavke, razvoj potekaj po razrejenih stopinjah, ki se pa vse lepo vjemajo in družijo v celoto; tak umotvor ugaja. Ako se pa pripovedovanje enakomerno snuje dalje in dalje, brez prestanka, brez določenih „postaj“, utruji se čitatelj, in vtisek ni tako ugoden, kakor bi bil sicer. Da je celota tako razrejena po delih, to zahteva umetnost v obče, ne samo pripovedno pesništvo. Zato želimo, da tudi naš vrli pisatelj pazi na to stran, da celoto pregledno razdeli, jednemu delu dá več pomena kakor drugemu, zakaj ne smejo biti vsi jednaki. Povest se začne na mirni osnovi; čim dalje bolj se zapletó nitke, čimdalje živahneje in močnejše delujejo razne sile, da pride razvoj do višine, s katere se bolj ali manj krepko in mirno „spusti“ do jasno označenega konca.

Želimo, da bi se z obilnim prodajanjem dobrih knjižic društvu za zgradbo učiteljskega konvikta dobro pomaglo.

Dr. Fr. L.

† *Nje Veličanstvo cesarica in kraljica Elizabeta avstrijska.* Nje životopis, opis smrti in pogrebne svečanosti. V Trstu 1898. Izdala in založila Tiskarna Dolenc. 8° str. 16. Cena 10 kr. Z eno podobo.

O. H. Š.

Izvestja muzejskega društva za Kranjsko.

Urejuje Anton Koblar. Izdaje in zalaga „Muzejsko društvo za Kranjsko“. 8°. — „Izvestja“ so letos že v osmem letniku. Poti, katero so nastopile iz prva, držé se tudi sedaj, da namreč nabirajo in Slovencem podajajo zgodovinske črtice iz domovine v večjih ali manjših kosih. V lanskem letniku sta bila obširnejša spisa: „Gorski zakon in gorske pravde“ J. Vrhovca, in: „Loško gospostvo“ dr. Fr. Kosa. Poslednji pisatelj je tudi priobčil „Iz domače zgodovine“ (843—867), nadalje Milan Pajk „Črtice o nekdanjih slovenskih naselbinah v Gorenji Avstriji“. Poleg daljših spisov je tudi več „malih zapiskov“. — Jednako poln dragocenega gradiva je letošnji letnik. Omenjamo le nekaj dosedanjih spisov: „K petdesetletnici slovenske narodne zavednosti“, sp. A. Globočnik pl. Sorodolski; „Rožnik in cerkev na Rožniku“, sp. I. Vrhovec; „Doneski k zgodovini cerkvâ in farâ na Kranjskem“, sp. M. Slekovec; „Kranjski bogoslovci v Rimu“, por. Josip Benkovič; „Iz zgodovine Jugoslovanov v šestem stoletju po Kr.“, sp. dr. Fr. Kos; „Rimski romarji iz slovenskih dežel“, sp. F. Kovačič; „Iz Schönlebnovih zapisnikov o kranjskem plemstvu“, por. Janko Barle. Pred vsemi pa je zanimiv in pozora vreden spis urednika Koblarja samega: „Čegav je Žumberk?“, ki se je začel v 4. snopiču. Znano je, da si prisvajajo Hrvati Žumberk tudi v zgodovinskem oziru. A g. Koblar trdi odločno, da je „vojvodstvo Kranjsko smatralo ta okraj vedno kot del Kranjske dežele“. Naj bi vsaj ta spis vzbudil našet može, da bi pretehtali to vprašanje, predno se zopet odstopi kos Kranjske dežele sosedu. — Izvestjem pa želimo veliko naročnikov in bralcev.

Sv.

Hrvaška književnost.

Historija srednjega vijeka za narod hrvatski i srbski. I. Sveska: Rimski svijet na domaku propasti i varvari. Napisao Natko Nodilo,

član jugo-slovanske akademije. U Zagrebu 1898. — Jugoslovanska akademija znanostij in umetnostij je uvrstila med svoje publikacije v zbirki „znanstvenih del za občno naobrazbo“ tudi obširno zgodovino srednjega veka s prejšnjim naslovom. Čeprav ima hrvaški narod že vrlo lepo sestavljeno zgodovino srednjega veka profesorja Valle v štirih zvezkih, katero je izdala „Hrv. Matica“, vendar namera akademije ni brez vsacega pomena. Ravno srednji vek je za slovansko zgodovino še posebno važen, a doslej še nismo imeli knjige, v kateri bi se bili razložili dogodki te dobe brez predsodkov, kakoršnih kar mrgoli v delih tujih zgodovinarjev in posebno še v nemških. Le redki so tuji učenjaki, ki so vsaj deloma pošteno pisali o Slovanih: dolžnost je torej Slovanov samih, da si stvorijo jasen pogled v slovansko prošlost. Zatorej radostno pozdravljamo veliko podjetje jugoslovanske akademije. Da se bode častno in za Slovane koristno izvelo, porok so nam možje, ki so prevzeli spisovanje omenjenega dela. Izšlo bode v vsem osem knjig. Prvi dve napiše vseučiliški i profesor Natko Nodilo; prvi zvezek je ravnokar zagledal beli dan. Obsega dobo propadanja rimskega sveta in prve pojave barbarskih narodov na mejah rimskih. Drugi zvezek, ki bode za južne Slovane posebno zanimiv, se raztegne do Karola Velikega.

V prvem zvezku ni povedal učeni spisatelj mnogo novega, zakaj ravno ta doba zgodovine je vrlo obširno obdelana in natanko opisana po raznih pisateljih, med katerimi je brez dvoma najznamenitejši Anglež Gibbon s poznatim svojim delom o propadu rimske države. Toda vključ temu je pripovedanje Nodilovo vrlo zanimivo, ker zasnovano na lastnem raziskavanju, podaje nam tudi o vseh teh dogodkih lastne nazore, pa se ravno zato v marsičem razlikuje od drugih zgodovinarjev. Tako je pisatelj umno in učeno ovrgel krive nazore ob vzrokih propasti rimskega cesarstva, kateri so do nedavna veljali za merodajne, pa se še dandanes kot taki vlačijo po mnogih knjigah. Ker je Gibbon, privrženec francoske filozofije XVIII. veka, pisal v duhu te filozofije, ki je bila polna sovraštva proti krščanstvu, ni se mogel vzdržati, da ne bi bil tudi sam udaril na krščanstvo ter mu celo oponesel, da je ravno ono zraven rimske pokvarjenosti provzročilo in pospešilo padec rimske države. A Gibbon je do nedavna veljal kot odločilen raziskovalec v tem vprašanju. Toda kdor prebere prvi del Nodilove zgodovine, mora njegovim jasnim dokazom verovati ter se prepričati, da vse take protiverske trditve nimajo podlage, in da se Gibbonovi privrženci bržkone niso nikdar resnobno potrudili, da to važno vprašanje temeljiteje raziščejo na temelju samih tedanjih zgodovinskih in drugih spisov. To je storil naš učeni raziskovalec ter nepobitno dokazal, da so rimsko državo pokončale te-le tri stvari: padanje števila prebivalcev, slaba uprava in slabe financije ter slaba uredba rimske vojske. O vsakem teh vzrokov pripoveduje pisatelj prav obširno, na

podlagi samih tedanjih virov, in le onemu, kdor vse to pomnjivo prebere, morejo biti jasni nazori o tedanjih odnošajih v rimski državi ter o vzrokih njenega razpada.

V pripovedovanju o barbarih, namreč o Germanih, Slovanih in Turanih, je g. pisatelj mnogo kračji. Posebno odsek o Slovanih se nam zdi prekratek, če se oziramo na to, kar pravijo pisatelji v predgovoru, da bodo v tem delu posebno pazno kazali Slovence, Hrvate in Srbe, seveda v ožjem okviru svetovne zgodovine. Ta ožji okvir pa vendar ne sme biti preozek, če se mislijo Slovenci zares opisati, kakor je potrebno. Zanimivo je pripovedanje tudi v tem odseku, posebno podatki o Skitih, Sarmatih, Venetih, o selitvi in delitvi Slovanov ter o njihovih družabnih in verskih nazorih. Pretrd se nam pa zdi opis slovanske okrutnosti proti sosedom (str. 282). Sme se li v tem pogledu vse verjeti pisatelju carju Mauriciju, kar pripoveduje o besu slovanskem? So-li Rimljani in Grki bolje ravnali z ujetimi Slovani nego-li ti z onimi? Saj vendar sam car Mauricij zahteva, da se vsi slovanski ujetniki pobijejo do zadnjega. Kje je bilo torej več okrutnosti? Nam se zdi, da je bilo v tem času dosti divjosti tudi med Rimljani in Grki, in da niso ravno sami Slovani zaslužili, da jih tako odurno opisujejo v tem pogledu.

Omenjeno delo se dobiva v zbirki knjig, katere izdaje akademija vsako leto za naročnino 10 gld.; sicer pa je knjiga tudi posebej na prodaj v vseh knjigarnah.

I. Steklasa.

Glasba.

Bela Ljubljana. Valček po slovanskih napevih za glasovir zložil Viktor Parma. Založil L. Schwentner v Ljubljani. Cena 1 gld 20 kr. — Ta skladba je sestavljena ravno tako, kakor „Pozdrav Gorenjskej“. („Dom in svet“ 1895, str. 63.) Valček ima štiri samostojne dele; za vsakega je rabil skladatelj po dva napeva. Iz istih je prosteje sestavil uvod in konec. Imeli smo že večkrat priliko poročati, kako se naši narodni napevi uporabljajo za instrumentalne skladbe. V fantazijah in transkripcijah se skladatelj vglobi v duha in pomen skladbe in njeno misel plodovito razglablja in razširja. Naš gošpod skladatelj pa nasprotno vsiljuje melodiji novega duha. Oblika valčka je določena, in vsak spev se mora udati obliki tega kalupa. Zato smo pač presenečeni, če nam veličastna himna „Hej Slovani“ ali resnolirična pesem „Se stolpa sem“ blje na uho kot ščegetajoč, dovtipen valček. A pri plesu za tako premišljevanje ni časa. Vešča roka skladateljeva je združila raznorodne napeve v jednotno obliko; hčerke proste narave, vajene, da se glasé iz globoko čutečega srca odkritosrčno in preprosto, so, vpeljane v salon, dobile umetni kroj mode in priučeno obnašanje konvencionalne dvorljivosti. — Tehnika valčka je vzorna.

E. L.